

ABONAMENT:

Pe an 6 cor.; pe 1/2 an 3 cor.

Pentru economi numai 4 cor. pe an.

Pentru România pe an 15 Lei.

Manuscripte nu se redau.

LIBERTATEA

INSERTIUNI:

se socotesc după tarifa cu prețuri foarte moderate.

Abonamentele se plătesc înainte.

Apare în fiecare Sâmbătă.

Inimile bune — răspund!

— Pe altarul culturai române. —

„Lumina bunel cre-
dintel în inimile credin-
cioșilor s'a aprins“...

In săptămîna din urmă au trimis jertfă curată pe altarul culturai neamului, pentru ridicarea gimnaziului român din Brad următorii frați buni:

Dr. Aurel Grozda, avocat în Buteți (ct. Arad) . . . cor. 100, adresînd direcțiunii gimnaziale următoarea scrisoare:

„Onorată direcțiune! Duminecă în 23 Sept. n. a. c. mi-am serbat, cu ajutorul lui Dumnezeu, cununia cu Aurora Serb din Lipova.

Din acest incident, ca răscum-părare pentru anunțurile de cununie, dar' mai ales întru amintirea acestui act, am expedit prin postă suma de 100 cor. la adresa On. Direcțiunii, cu acea rugare să binevoiți a o alătura „fondului gimnazial din Brad.“

Rugînd pe bunul Dumnezeu ca marelui ideal al neamului românesc de a vedea cît mai degrabă gimnaziul nostru din Brad la gimnaziu complet, spre faia și mîndria tuturor Românilor, semnez, etc.“

Brav avocat! Frumos exemplu! Fie-i casa casă, masa masă, și mireasa aleasă cinste în casă și la masă!

Avram Dubleş iun., inv. în Romoșel (l. Orăștie) . . . cor. 10—

Petru Dregan, sergent în regimentul de inf. nr. 64 din Murăș-Oșorheiu a trimis . . . cor. 3— scriînd printre altele:

„Eu sergentul Petru Dregan, născut în comuna Bărești (Hațeg), vîzînd mai multe inimile bune de Români jertfînd pe altarul culturai, jertfesc și eu din simțul iubirei de neam pe sama fondului gimnazial din Brad 3 cor.

„Inceputul l'au făcut teologii și pedagogii prin concerte, sprîjiniți de inteligență. Dar, precum să știe, plugarul e talpa țării, așa sperăm că va fi și talpa națiunii; unde nu vor birui plugarii, le vor ajuta și frații lor meseriași, și cînd toți vor pune umăr la umăr și vor jertfi pe in-

trecute, vor face că fii și nepoții lor, cari vor putea gusta din cultura gimnaziului, să vor închina lor, iar' cînd nu vor mai fi, le vor duce rami de lauri la mormintele lor! Fraților! Să dăm dovezi la lume, că am auzit și am înțeles glasul de chemare al apostolilor!“

Fi-ți-ar gura de aur, brav ostași! Vorbele tale răsune în cît mai multe inimi bune și îndemne-le pe toate a-și închina o bucatică din roada sudoarei feței lor, pentru zmeritul nostru așezămînt de lumină, pe care, la sfatul lui Andreiu Baron de Șaguna, cu conlucrarea înțelepților Ioan Pipoș, Dr. Iosif Hodoș, A. Frîncu, Iosif Bașa, etc., l'a înființat poporul zărîndean setos de cultură!

T. Liviu.

Vorbe înțelepte.

Am spus în numărul trecut al foii noastre, că la Brașov locșitorul președintelui Asociațiunii, luminatul profesor A. Bărsan, a ținut la deschiderea adunării o vorbire plină de adevăr și de îndrumări pe căile cele mai bune ale însoțirii cărturărești pentru luminarea poporului, zisă »Asociațiune«.

A făcut în firul frumoasei sale vorbiri pomeniri duiioase din trecutul neamului nostru, din vremurile cînd bărbaiți ca Șaguna, Șuluț, Cipariu, Bariș, Popazu, Axente Sever, Vasici, Bologa, Macelar și alții, stăteau la leagănul Asociațiunii, povătuîndu-și înții ei pași și dîndu-și ca merinde pentru viitor îndrumări cum să lucreze, ce să lucreze. Și învățatul profesor să întreabă și cercetează cu dreptate, că ce-a putut isprăvi, ce-a putut duce în deplinire această tovărășie de oameni binevoitori poporului, și ce nu? Și caută să arate limpede care are să fie mai ales de aci încolo chemarea celor ce stau în slujba Asociațiunii, dacă e, ca să mergem drepti spre țînta cuminte pe care i-au pus'o

marii ei întemeetori. Zice, cu drept cuvînt, că Asociațiunea noastră n'are să fie o societate care să facă însași știință, că-i lipsesc și puterile și mijloacele, ci ea are să rămînă și mai departe: — »O societate pentru lățirea luminei în straturile cele mai mari ale poporului, o însoțire pentru popularizarea științei și pentru creșterea simțămîntelor bune, — ea nu va face literatură și știință, ci va sprîjini literatura și știința!«.

Și prin asta ea își va fi îndeplinit desăvîrșit de bine chemarea ce i-au pus'o cei ce au stîrnit'o. Cercetările profesorului Bărsan să închee cu un sănătos mănunchiu de povește cari să lumineze pentru toți cărările Asociațiunii, și să întrunesc în sfatul plin de minte și adevăr:

»Să ne apropiem (prin toate lucrările Asociațiunii) cît mai mult de omul din popor; să căutăm a-i cunoaște firea și aplicările, să-l luminăm cu toate mijloacele culturale moderne, să-i ușurăm năcazurile (și mai ales neștiințele! »L.«), și să-l îmbărbătăm! Să-l legăm de noi (pe omul din popor) cu brațul puternic al culturai naționale, și astfel să facem din întreg poporul nostru, o cetate tare, care să fie în stare a sta împotriva la orice atac!«...

Vorbe înțelepte, care mult am dori să fie bine auzite de toată cărturărimea neamului și fiecare să se simță pătruns de focul nobil de a-și pune toate străduințele a sluji în acest fel poporului!

Și slujbele acestea să pot face în zeci de chipuri, cu zeci

de mijloace și zeci de privilegii. Și avocatul, și medicul, și inginerul, și profesorul, ca și preotul și dascălul, își poate căuta și găsi zeci de privilegii prielnice de a sluji din a lui parte, cît de cît acestor țînte întru îmbărbătarea și înălțarea poporului!

Caute-le numai unul fiecare și voi ască a împlini ceva din ele!

Deputații între popor.

Dr. Al. Vajda-Voevod.

Deputatul cercului Ighiu, dl Dr. A. Vajda s'a înfățișat însoțit de dl deputat Dr. Teodor Mihali între alegătorii din Munții-Apuseni.

Multă lume l'a întîmpinat în Bucium-Cerbu, și a intrat în Abrud cu un cortegiu impunător. În frunte mergeau 32 de călăreți, apoi trăsura în care ședeau deputații, urmată de alte 15 trăsuri.

La orele 2 p. m., și-a ținut darea de seamă în Abrud, despre lucrarea de până acî în dietă.

Poporul în număr de mii s'a adunat ca să asculte graiul dulce al mult iubitelui lor deputat. Frumoasa adunare o deschise vrednicul preot al Abrudului Iosif Gombos, prin o însuflețită vorbire.

Cînd spunea că: „a sosit cu dor între noi scumpul nostru deputat Dr. A. Vajda-Voevod, însoțit de ilustrul președinte al partidului naționalităților, ca să dea seamă despre lucrarea lor în casa țării“, — mulțimea însuflețită izbucnește în nesfîrșite aclamări!

Apoi invită pe deputatul Vajda să-și țină darea de seamă. Dr. Vajda urcînd tribuna ridicată, e primit din partea poporului cu urale ce nu mai aveau sîrșit și damele de față îl acoperiau cu buchețele de flori!

Și vorbește Vajda așa cum el știe, draguț, convingător, deslușit și însuflețitor, arătînd lucrarea dezvoltată în dietă și izbînzile dobîndite de partidul naționalităților, mici la părere

dar' totuși îndestulitoare de-ocamdată, mai cu seamă cînd ne gîndim că au luptat 25 față cu aproape 400 deputați străini intereselor și drepturilor popoarelor din această țară. Dar' au cîștigat aceste îndestulitoare succese căci știți, zice Dr. Vajda, „cînd întră spinul în piele trăbuie să-l scarpini într'una ca să iese, căci altcum pișcă într'una!“

A vorbit o oră întreagă și a ascultat poporul cu lacrimi de bucurie în ochi. „Mergeți în liniște pe la casele voastre“, închee Dr. Vajda, „ascultați de lege, cereți sus și tare ca și păzitorii legii să cinstească drepturile ce și voi le aveți în lege, și vă cereți sus și tare aceste drepturi, cari trebuie să vi-să deie și trebuie să se respecte, căci de perdut să se poate perde numai dreptul, de care te mulțamești de bună-voe“. Mulțimea aplaudă nesfîrșit. Insuflețirea e prea puternică ca uralele să se sîrșească deodată.

Vorbește apoi deputatul Dr. T. Mihali în cuvinte ca un adevărat părinte, îndemnînd poporul să țină strîns în jurul acestui, celui mai distins dintre luptătorii pentu binele neamului.

„Am încrederea tare, zice Dr. Mihali, că vom ajunge la biruințe, căci nu numărul nostru hotărăște ci adevărul propovăduit de noi! Doar' cei 12 apostoli ai lui Christos învingeau ei, și învățatura lor covîrșea lumea, dacă în însași învățatura lor nu era germenul învingerii, adevărul!“

Cuvintele dlui Dr. Mihali sunt acoperite de mari aclamări.

Apoi părintele Demetriu Goia nr-cînd tribuna dorește iubitelor deputați mulți-mulți ani, putere de muncă, și pe urmă propune ca adunarea să aducă următoarea hotărîre:

„Alegătorii cercului Ighiu, votează încredere deplină deputatului lor Dr. Alexandru Vajda-Voevod și peste tot deputaților naționaliști; a-probă ținuta lor de până acî în dieta țării, și așteaptă ca și de aci înainte să calce pe calea apucată! În fața învinuirilor, că ei n'or fi adevărații reprezentanți ai poporului, protestăm cu toată puterea! Ei sunt adevărații

FOIȚA

Un vis.

— Escursiunea corurilor bănățene și ardelenel în țară și producțiile lor în Arenele din Expoziție. —

(Urmare din Nr. 38).

Pe Valea-Otlului.

Intrasem în noapte și coborisem bine pe Valea Otlului spre Piatra. Cu toate acestea, spre marea noastră mirare, pe la cele mai multe gări, ne așteptau și acum în noapte, sute de oameni, bărbaiți și femei, cari primeau cu vii aclamații sosirea trenului cel cu „frații din Ardeal“ și îl copereau cu urale însuflețite la plecarea lui mai departe. Asta până de la orele 10 noaptea, dela care timp încolo treceam prin stațiuni liniștite. Era tîrziu și noi nu puteam dormi. Atât era sufletul nostru de străbătut de simțămîntul că el să află sub alt cer, care nu-i mai e dușmănos, că răsufală alt aer despre care nu mai spune nimenea că îl fabrică Arpad ori Tuhutum, și că, deci, ar fi și aerul al lor, — înct nici mîngăerile somnului nu să prindeau de ochii noștri.

Planul dintru început așa fusese, că la orele 11 din noapte ne înfilnim în stațiunea dela Piatra-Olt, cu trenul ce aduce pe Bănățeni de pe linia dinspre Orșova. Dar' cînd colo în Piatra am trebuit să stăm, în neastîmpăr și nesomn, până aproape de orele 2 după miezul nopții, căci trenul cu Bănățenii întîrziase aproape trei ore.

Mulți multe feluri de gînduri ne făceam, că și oficialii de tren așa știau că trenul trebuia să sosească de-odată cu al nostru. Ce li-s'o fi întîmplat? Doar' n'a întervenit vre-o nenorocire?

Cînd colo, iaca tîrziu după miezul nopții sosesc și Bănățenii cu Ungurenii, strălucindu-le ochii de veseli și de mulțumiți. Căci la Craiova le stase în drum tot orașul, și cum era deja seară, i-au tras așa zicînd jos din tren ca să-i omenească! Le-au eșit în cale cu cară de mîncare și de beutură, și după-ce i-au salutut cu cuvinte pline de fericirea fratelui mai mare ce-și vede pe mult așteptatul și de mult nevăzutul său frate mai mic, și s'au îmbrățișat și s'au sărutat, — i-au pus pe omenie, și peste două cîsurile nu i-au mai lăsat să plece, ci tot în cuvinte dulci și în muzică și în traiu bun i-au ținut!

Iar' noi fi așteptam îngrijați și somnuroși. Dacă au venit ei, și trenurile noastre s'au împreunat într'unul lung-

lung (de vre-o 42 vagoane) tras de 2 locomotive, ne-a fugit somnul iară, mai ales că acuși începea a să face ziuă și ochii ne cereau de lucru, ca ei doreau să vadă toate, să vadă locurile pe unde trec; ce oameni, ce sate, ce-i pe-aci?

Bogatele șesuri.

Și într'adevăr aveam ce să vedem: aceea de a nu vedea nimic! Alerga trenul goană nebună pe nesfîrșitul șes, că prea întîrziase, dar' noi nici după goană de cite o oră, nu vedeam un sat în drumul nostru, decît șes și pustie! Dar' lucrat tot șesul, toată pustia, și o dovadă de un belșug, de care abea-s oamenii vrednici înaintea lui Dumnezeu! Ca dovadă a acestui belșug dădeam de unele stațiuni de cale ferată așezate în cîmp, fără pic de colibă prin apropiere cît vezi cu doi ochi, și spre stațiune vedeai venind cărările, drumurile din feluritele părți ale întinsului gol, iar' lîngă stațiune era un mare magazin de bucate, plin și în lăuntru, și pe ambaturi, pe sub streșini, de saci umpluți cu grîu, iar' lîngă el, sub cerul liber, un morman cît un munte, de saci puși cruciș, ca lemnele în rug, cari nu mai încăpeau în magazine, și, ce ne uimea pe noi: lîngă mormanul de saci, era un vraf uriaș de grîu curat, mare în fir, care n'a mai avut loc nici în saci, ci era aruncat acî jos pe vatra goală, mii și

mii de măsuri într'o grămadă, cu numai niște pînz uriașe, aruncate peste el, cît să-l copere de ploaie și de vînt!

Intr'adevăr harul lui Dumnezeu din belșug! Că atîtea bucate sunt, de nu mai au marii lor stăpâni, în ce le sprîgîn!...

Abia într'un tîrziu dădurăm și peste un sat, întins pe o vale și pe mai multe coline, cu case destul de curățele și departe de-olaltă, dar grădinile din jurul lor, nu erau îngrădite în ordine, ca pe la noi, căci nici sunt păduri la îndemîna ori-cui, ca pe la noi.

Fugea trenul fugea, adesea par'că desnădăjdut fugea, căci tare întîrziase după cum fusese planul să sosim la 8 dim. în București. Abia mai stătea pe la stațiuni, așa ca de porunceală, și o lua iar' la goană.

Chitila.

Iată-ne ajunși pe la ora 10 și jum. la Chitila, unde să încep șirurile de întărituri în jurul Bucureștilor. Să vad icl și colo micile forturi (întărituri) cu care e încinsă capitala, ca cu un brîu teribil pe care-s ținute mii de guri de foc de tun, și zeci de mii de guri de foc de pușcă, cuprinzînd la mijlocul său citeva sate din jurul Bucureștilor cu hotarele lor cu tot. S'au ridicat aceste întărituri, cu foarte mari cheltueli, atunci cînd, după războiul cu Turcii, Rușii nu voiau să mai iasă

din țară și erau să împresoare Bucureștii, dacă România nu s'ar învol ca ei să-i rupă Basarabia!...

Noi priveam mirați aceste întărituri, ba cuprinși chiar de o neliniștitoare frică, ce te roade la inimă, că Doamne ferește să fie odată lipsă ca armata română să-și apere Regele și țara și de după aceste întărituri! Căci până să ajungă în dosul lor, ar fi trebuit să fie înfrîntă pe toată linia, la hotare ca și încolo în largul țării!...

In gard.

Dar' iată-ne, după un salt bun încă al celor două locomotive, iată-ne în gara de nord a Bucureștilor, pe la orele 11. ba după ele. Gara de Nord e foarte încăpătoare și coperită cu coperiș de sticlă, pentru a fi ferit publicul de jocul vremilor rele.

Ce-am văzut aci, nici nu mai pot spune: Știu că trenul a mers, în pas domol, minute întregi tot printr'o mare de oameni! Stătea om în spate la om pe întreg întinsul gării, și un nesfîrșit filfăit de batiste și fluturată de pălării plutea peste tot valul acesta de capete și fețe strălucind de bucurie, iar peste asurzitorul tumult să ridica uneori biruitoare valurile de sunete a alor trei muzici militare ce cntau din răspături, făcînd să nu mai lauzi nimic, nimic!

Abia ni-s'a putut spune, că tot

noștri reprezentanți, lupta lor e lupta noastră, cit să poate mai cinstit dusă, așa precum noi toți o dorim“.

Poporul cu multă însuflețire primește proșterea asta și părintele Gomboș mulțămind dlor deputați, îi asigură de dragostea nespășă ce poporul le păstrează.

„Primiți“, spune el, „dragostea nesfârșită a noastră ca o chezeșie puternică a alipirii noastre cătră voi și ca un sprijin în lupta ce trebuie să duceți și de aci înainte!“ — și cu acestea închide adunarea. Poporul în liniște să departă și auziai șoptindu-și: „Dacă nu ne-am sfi, ar trebui să-l sărutăm“ (pe Dr. Vajda)!

Sara la orele 8, înțelegința din Abrud a petrecut cîteva ciasuri la masa ospitală a de toți iubitei doamne Ana Filip, carea lacrimi a vărsat la prima luptă nesuccesă dată de Dr. Vajda la Ighiu, dar' care acum cu fală privește la neînfrîntul „deputat al munților“.

Mîine în 2 Oct. deputații vor merge între alegătorii din Bucium, la veștiții Buciumani.

Jana.

Vas. Goldiș.

Duminecă (30 Sept. n.) și-a ținut dările de samă înaintea alegătorilor săi deputatul Vas. Goldiș al cercului Radna, pentru comunele Groși, Dumbravița, Căpruța, Batușa și Monoriste. Deputatul a stăruit mult că noi să ne încredem în puterile proprii, și să nu nădăjduim dela alții ajutorul și mîntuirea, „Că mila dela străini, e ca umbra dela spini“... și a stăruit pentru învățatură: „cînd fie-care Român va fi știutori de carte, s'a apropiat ciasul mîntuirii noastre!“ Le-a spus ce au lucrat în dietă și ce mai au de gînd. Poporul l'a primit cu însuflețire și i-a votat deplină încredere.

Ospetele

nu pot omorî credințele bune!

O grupă de vre-o 80 de Englezi a venit în Ungaria, ca să cunoască stări și oameni de pe aici. Ungurii din Pesta au făcut îndată ce au făcut și cu alți oaspeți: i-au luat în mijlocul lor, și din oșpețe nu i-au mai lăsat. Par'că voiau să-i țină tot în ameteala benchetuelilor,

omul să-și ia bagagiul și să dea spre eșire, că apoi acolo, afară din gară, să va face arangearea, și bagagele să vor preda la cară anume venite, care să le ducă la cuartirele unde-s împărțite corurile singuratic.

Prin mijlocul mării de lume, noi, dați jos din tren, pornim fiecare cum poate, toți cu umărul drept sus, îndoiți spre stînga de greul cofărului din dreapta. Elegantul public ne privea mirat și ne aclama.

Colo afară în curte vre-o 20 de trăsuri mari de expeditori, stăteau gata să ne primească bagagele. La fiecare trăsura era pusă o tablă în un vîrf de prăjină și scris că bagagele carui cor le adună. Bună idee. Fiecare merse la carul corului său și își dete în samă soldaților dela ele, pachetele ce avea (pe fie-care pachet numelele proprietarului și a corului).

Urmă apoi arangearea corurilor, unul după altul, pentru convoiul prin oraș. Să facu și asta cu ușurință mai mare decum am fi crezut, căci fiecărui cor i-să dete o tablă cu litere mari, așa:

Reuniunea de cîntări

ORĂȘTIE

Corul din

CACOVA

Reuniunea „Hilaria“

ORADEA-MARE

fiecare prinsă de un băț și tabla dată unui tînăr din cor, s'o ducă nainte

până ce ies din țară, că altfel aceia, oameni ce trăesc în foarte largă libertate și iubesc nemărginit libertatea, nu să poate să nu fi plecat spre casă cu sufletul îndurerat de cazna ce ar fi văzut că să face aici libertății.

Nu i-a lăsat să vină în atingere cu aproape nimenea, decît tot cu domni din tabăra koșuthistă a guvernului. Așa apoi aceia nici nu și-au putut arăta liberi păreriile lor asupra lucrurilor și oamenilor, — totuși cînd să plece, unul dintre Englezi, un învățat profesor cu numele Browning, fiind ispitit de un gazetar Ungur, că ce păreri are despre libertate și lupta popoarelor pentru limba lor, etc., a răspuns Ungurașului cam așa:

»Lupta politică este îndreptățită și e sigură că întimpină toată dragostea (celor drepti), dacă ea, lupta aceea, are de scop apărarea limbii naționale și a bunurilor naționale, fără de care nici nu poate fi o națiune liberă și viețuitoare“.

»Unde, într'o adunătură de popoare, o astfel de luptă (pentru limbă și națiune) este asuprită de cei dela puterea centrală, acolo trebuie, după-cum ne învăță istoria cu ale ei dovezi, să păgubească asupritorul“.

Și spune gazetarul Ungur că profesorului Englez, deși e om bătrîn, cînd vorbea de libertate și de dreapta luptă pentru libertate, îi străluceau ochii de o însuflețire caldă, ca unui june.

Că fost'a cineva între învățații Unguri, care să priceapă vorbele mult spunătoare a Englezului, — nu știm. Dar' mai iute credem că nu. Căci ei le iau toate numai din al lor punct de vedere și sub luptătorii pentru libertate să înțeleg numai pe sine și sub asupritori pe Austria.

Alți luptători pentru libertate și alt rînd de asupritori ai aceleia, ei nici nu mai văd în țara asta!

și coriștii, de pe unde ar fi, aveau a să aduna după această tablă ce plutea, ca un steag, naintea lor.

Așa a și fost ușor de a aduna cor de cor la olaltă și a le pune în rîndul ce li-să fixase.

Grupate corurile în largul din fața gărei, de-odată să văzu ridicîndu-se peste mulțime, pe o masă, viceprimarul capitalei, care în cuvinte calde salută pe oaspeții de peste hotară, urîndu-le bun sosît pe pămîntul României și în capitala ei! Apoi președintele societății „Carmen“ cea care a invitat corurile să vie la București, și pe urmă un tînăr în numele tinerimii universitare, salută. Răspunde Dr. Dobrin, căpetenia corurilor bănățene, plin de foc.

I. Vidu.

Salutul dlui Dr. Dobrin e întregit în chip admirabil de măestru cor alui Vidu dela Lugoj, care salută, în numele corurilor, pășirea în orașul București, cu

„Deșteaptă-te Române!“...

Ah, nu voiu uita în veci clipa asta! Demult voiam să cunosc pe Vidu și să-i aud corul, și mi-s'a dat să-l aud chiar în o clipă atît de înălțătoare, cîntînd el „Deșteaptă-te Române“, dar' nu așa cum noi îl știm, ci după o armonizare nouă, în formă cu totul tot originală, și atît de fericită, că țî-să vîră în suflet în chip de glas de sirena, ce te zăpăcește, te face nebun de fericit! S'a pus Vidu în fruntea corului său, dar' nu cu fața întors spre el, ci, ca transportat, ca uitat de sine, sta cu fața spre București, cu privirea cam spre pămînt, înduioșat, și da numai ușor tac-

Viitorul Împărăției.

Di Aurel C. Popovici, cunoscutul scriitor al renumitei Replîce, fost membru în comitetul național de naîntea procesului Memorandului, — era ținut încă de pe atunci și să dovedește și azi, ca cel mai adînc cunosător, ca cel mai învățat între bărbății politici cari să dedau a scrie despre stările din Împărăția Austro-Ungariei și despre viitorul acestei Împărății.

E cunoscută istoria plină de peripecții a acestui mare Român. Fusese osîndit la patru ani de temniță pentru că a scris Replîca, în care dădea o icoană ca nimeni altul de viuă și dureroasă a stărilor poporului român din Ardeal, Ungaria și Bănat, și după o-sîndire erau să-l ție îndată prins și l'au lăsat liber numai punînd o cauciune de 4000 floreni! Avea apoi să capete vre-o alți 3—4 ani de robie pentru Memorand, unde avea să stea alături de Dr. Rațiu și soții și ar fi căpătat de sigur cea mai grea pedeapsă între toți. — Din calea unor astfel de zile grozave, s'a refugiat în România și trăește acolo, făcînd cele mal frumoase slujbe literaturii românești prin avîntarea institutului de editură Minerva, — dar' în oarele sale libere, acest mare frate al nostru adună mereu date și scrise și dovezi din viața și pătîmirea popoarelor din Ungaria și din întreaga Împărăție Austro-Ungară, și le așează lîngă olaltă, le cîntărește în cumpăna sorții și a viitorului și trage din ele învățăturile și face pe temeiul lor prorociile cele mai vii asupra viitorului acestei mult zbuciumate împărății.

Acum de curînd a scos o carte mare și luminată, în care își mărturiseste vechile sale credințe politice, că, mai ales după criza prin care trecu și mai trece împărăția prin lupta Ungurilor pentru a clătina temeiurile pactului față cu Austria (luptă prevestită cu ani și ani înainte de dl A. C. Popovici), — mai ales după aceste împliniri a prevestirilor sale de demult, crede și mai vîrtos în a doua parte a credințelor sale politice, că mîntuirea din aceste zbateri și frămîntări, cari la această Împărăție samănă cu frigurile unui trup bolnav, — nu pot avea altă sîfîșire, altă lecuire, decît așezarea întregii împă-

rății pe alte temeieri, cu mult mai sănătoase ca cele de azi. Azi Împărăția vrea să razime pe numai două popoare: pe Nemți în Austria și pe Maghiari în Ungaria. Dar' celelalte popoare sunt și ele mult prea număroase și acolo și aici, și mult prea înaintate, decît ca această stare de ținere a lor în umbră, în întunec, să poată dăinui mult, și ca mîne Împărăția dacă e să scape de frigurile ce o bîntue mereu, cînd în o parte a trupului, cînd în cealaltă, cînd peste tot, — va trebui să-și aleagă o formă de întocmire, în care toate popoarele să fie mulțumite, nu numai două ori trei, și acea formă ar fi — zice dl Popovici — federalizarea Împărăției, adică o formă care dă drepturi naționale destule la fiecare popor în colțul de Împărăție pe care el îl locuește.

Cartea aceasta a dlui Popovici a apărut în limba germană, ca să poată fi cetită și de învățații țărilor străine pe care le privește, în Austria, Germania și Ungaria.

Pe koșutiștii noștri dela putere i-a atins așa de neplăcut cartea dlui Popovici, că îndată au dat poruncă prin care opresc intrarea în Ungaria a acestei cărți, după-ce ea de altfel demult intrase în sute de exemplare și chiar frunțașii lor o cetiseră și scriseseră despre ea și prin foi, — dar' opreliștea asta a atras și mai tare luarea aminte a străinătății asupra celor scrise în acea carte și azi s'a ajuns, că după jumătate de an, să trebuiască scoasă de nou, în ediție nouă, de sub tipar, că să gătase și o cere lumea mare prin Austria și Germania.

Și azi zeci de scriitori Germani, printre cari unii foarte de frunte, scriu prin cele mai mari foi din Berlin, Viena, Praga, Agram, etc. că planul lui Popovici e singurul plan al viitorului, care ar aduce odată pace acestei împărății cercată de atîtea zbateri și frămîntări lăuntrice!

Ziarele nemțești spun, că această străformare a Împărăției e mult mai apropiată decum să crede! Și, zic ei, cu cit s'a face mai curînd, cu atît va fi mai bine pentru Împărăția însăși.

Că pacea de azi între Ungaria și Austria e încă numai sub cenușe. Poate chiar la iarnă să izbucnească de nou hărțuile între Unguri și Viena și acele hărțuile n'or avea alt capăt

nilor, a ametit și e așa de rău, că a trebuit să fie dusă pe sus la spitalul ce e chiar aci aproape, — ne-a făcut să eșim speriați din sînta biserică și să ne vedem de năcazul momentului.

Am pornit de aci, abia mai slujindu-ne picioarele, napoi prin lungile străzi, fiecare cor spre locul unde fi era pregătită masa. Noi Orăștienii și Moții (cîntăreții dela Abrud și Zlatna, împreună într'un cor), am pornit spre depărtatul liceu „Sftul-Sava“. Cîți au încăput, au urcat, mai ales dame, pe un tramvai și au mers așa, restul pe jos. Era după 2 ore d. a., cînd am ajuns să prinziim.

Cînd am ajuns la Sf. Sava, iacă acolo coriștii dela Bărlad, cuprinzînd liceul ca cuartir (noi aveam aci numai masa). Eram chiar aci cînd Directorul spunea oaspeților săi: „Vă vedem cu drag, vă primim bucuros, și facem tot ce putem pentru dvoastră. Un lucru însă vă previn: În internatul nostru elevii au paturii și saltelele („străjace“), hainele de pat însă și-le aduc ei de-acasă și acu pe vacanțe ei le-au dus cu sine. Noi vă îmbiem bucuros paturile cu saltelele, dar' cu ce să vă acoperiți noaptea, nu avem!“

M'am dus dela aceste povești, cam compătîmind corurile ce au nimerit aci, că n'or avea cu ce să coperi, și ziceam: Taci că noi am avut noroc: noi suntem la azilul cu nume cunoscut și nouă tuturor, la „Azilul Elena-Doamna“, acolo va fi frumos!

Și am plecat noi, după mîncare, spre al nostru cuartir. După marș bun de o oră, am ajuns la el. Unii au mai mers cu trăsuri, cite un pic pe tramvai până unde ducea, apoi iar

decît ruperea acestor două părți de cătră olaltă, iar' cînd s'ar face aceasta, atunci s'ar face și federalizarea.

Așa prorocesc foile germane. Noi n'am avea de ce pînge să se întîmple așa. Dar' nu credem. Că iaca numai în numărul trecut arătarăm cum Jancsô Benedek și alții, să lapadă prin foi chiar de frunte ungurești, de dorința de neatîrnare față cu Austria, și acum, cînd văd că ce ar urma dacă ar mai silui treaba cu desfacerea, — taclitic, nu le mai trebuie nici armată ungurească, nici alte minuni din visurile lor, ci să viră bine sub cocoul Austriei... Și de aceea prevedem noi, că nu va urma mai mult „criza“ și cearta, și așa nici cele ce ar putea veni după aceea.

Miscarea învățătorilor.

În sinul învățătorimii noastre românești, să simte tot mai viu un curent de nemulțumire cu starea în care să află membrii acestui înșămnat stat de slujbași ai culturii în mijlocul poporului nostru.

Toți în toate părțile să zbat și nu știu ce să mai facă doar' să apropie și împrăjurările lor de malul mîntuirii și al mulțumirii. Și fiind-că mai mulți ochi mai multe văd, mai multe capete mai multe născocesc, — au început unii a stăru pentru conchemarea unui congres al învățătorilor populari români, congres în care să chibzuiescă toți împreună asupra chipurilor și modurilor, cum ar putea împinge nițel mai spre liman și lăuntricele prigoniiilor de soarte învățătorii.

Congresul acesta, firește, ar putea fi numai paralel, două alături, al unuilor la un loc, al neuniților la altul.

Unii învățători însă s'au avîntat până la înălțimea ideală, de a-și ridica glasul pentru un congres laolaltă, al tuturor, unii și neuniți împreună, că doar' și unii și alții muncitori ai răspîndirii învățaturii în mijlocul poporului românesc sunt, apoi fie sub prapor unit, fie neunit: Da de va eși ceva mai bun din sfatul lor frățesc împreună.

În acest scop iaca ce glas de chemare ni-să cere să publicăm și noi:

Aderez cu trup și suflet pentru ținerea unui congres al tuturor învățătorilor.

Jos cu barierele confesionale, căci cauza e comună!

Congresul să se țină în Blaj, în preziua adunării generale a «Reuniunii înv. gr.-cat. din Ar-

pe jos. Grosul ne țineam de-olaltă după conducătorul (călăuzul) ce ni-l dăduse cu multa prevenire și bunăvoință societatea „Carmen“, ca să ne arate căile, să nu ne rătăcim.

Iacă-ne, foarte obosiți, ajunși la cuartir, la bucuria de a putea odihni o clipă și a ne spăla, a ne răcori. Cînd colo, dșoara vicedirectoară, ne spune, că-i pare foarte rău că nu a vestit-o nimenea despre aceea, că ne încuartziază acolo, și dsa n'are aci o singură saltea, decît paturile goale, de fer! Ne lasă bucuros în dormitoarele largi și încăpătoare, ne va da pe mîne și perini și țoale, dar' saltelele sunt trimise spre reparare și umplere și acelea nu pot veni în cele cîteva zile cît vom sta aci.

Acum mi-a stat risu'n gît de cei dela Sf. Sava. Că aceia aveau saltele, dar' noi ferul gol! De voe bună am tăcut și am primit și așa. Ce era să faci. Are tot omul cu el un pardesiu ceva, s'a culca cum a putea. De risipit prin oraș nu să mai putea! Mă gîndeam în mine: ce bine ar fi să fim cu cei dela Sf. Sava la un loc, — ei ar avea saltele, noi coperitoare, ne-am culca tot doi la olaltă și am fi îngrijiiți deplin...

Dar' dacă am spus aceste întîmplări, să nu creadă careva din bunii cetitori, că acestea ne-au stricat voia și ne-au dăbălăzat.

Aș! Nici poveste! Eram zdrobiți de osteneală, dar' din voia bună tot nu ne ieșeam. Noutatea locurilor, a oamenilor, inima înviorată că ne vedeam în capitala Țării-Românești, nu ne lăsa să ne supărăm. Erau ei unii ce mai murmurau, că așa, că pe dincoala, — dar' cei mai mulți le astupau gu-

pra școalelor și bisericelor noastre. Că știe, el, sufletul scăpătat, că prin atari loviri de copită în lucrurile nouă scumpe și de folos, să pune bine în ochii politiciilor dela Pesta și, — mai știi, — poate își ajunge scopul: fișpanatul!

Iaca un fiu păcătos, negru, ciumat, al neamului nostru, un scăpătat care e în stare a îndrepta cuțitul asupra sinului maicei sale, dacă poate găsi un vampir care să-l răsplătească pentru această scriboasă faptă a sa.

Români dela Caransebeș și acel ținut! Priviți în Burdea un lăpădat din cei mai urâți, încunjurați-l ca pe un ciumat și lepros, și Român cu suflet curat, pălăria să nu și-o mai ridice înaintea unui astfel de om decăzut în sufletul lui de Român!

Că nu-i mai vrednic!

Cenușe pe cap să-și pună, în sânul de căință, Românii cari în neștiință s'au lăsat duși de vorbe viclene și au ajutat ca graiul lor să iasă „deputat al Caransebeșului“ un lăpădat ca acesta!

Veste plăcută

aducem cetitorilor nostri: Redacția foilor noastre a întocmit și a scos de sub tipar un prea frumos călindar pe anul viitor 1907 numit

„Calendarul Foii Interesante“

care e făcut în chip foarte îngrijit și ca înfățișare și ca cuprins, după asemănarea »Foi Inter.« însași! — Calendarul are vre-o 25 chipuri tare frumoase, printre cari: *toți deputații nostri naționali*; apoi chipul cel mai nou al M. Sale Impăratul-Rege bătrîn, chipul S. Sale Papa dela Roma șezînd în Tronul său; chipul Regelui și Reginei Spaniei în haine de mireasă, cum veneau dela biserică cînd a dat anarchiștii cu bomba după ei; chipul unui Crematoriu, casă-templu în care să ard pe aiurea trupurile morților, — chipul căpitanului Dreyfuss cînd l'au degradat, în clipa cînd un colonel îi rupe sabia peste genunchi! Și azi acest om atunci așa hulit, e iar' restabilit în onoare și pus în armată! Cîteva chipuri de-ale bărbăților fruntași ruși cari au parte mare în grelele frămîntări prin care trece împărăția lor! — Iar' mai presus de toate o bucurie va avea fiecare cumpărător al acestui Calendar, primind cu el și chipul senin al marelui Avram Iancu, cînd era tiner, cu mâna pe tun!

Incolo o mulțime de poezii, schițe, povești, znoave, cari de cari mai alese și plăcute.

La fiecare deputat e dat cîte voturi a avut el și cîte contrariul său, deci cu cît a ieșit biruitor? — Și fiecare chip să poate pune în ramă, că așa-i pus în calendar, ca să poată fi folosit ca iconă.

Și acest îngrijit calendar, să va vinde cu numai 18 cr. (36 fil.) iar' pentru 20 cr. să trimită acasă francat ori-și-cui!

Celor-ce iau mai multe, ca să le vîndă în popor, să dă și mai ieftin, ca să le rămînă și lor ceva pentru osteneală.

Iubiții nostri cetitori și vînzători, să binevoiască a ne scrie degrab, cîte să păstrăm fiecăruia, ca să nu le dăm poate în altă parte!

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

1905		1906	
10 Septembrie	2 Septembrie	9 Septembrie	
Situațiunea sumară.			
ACTIV			
111,626.254	{ 79,266.254 Reserva met. Aur 77,121.848 32,360.000 » trate Aur 32,360.000 }	109,536.750	109,481.848
1,675.542	Argint și diverse monete	688.056	677.631
54,462.412	Portofoliu Român și Strein	90,988.684	92,948.627
24,379.999	{ *)Impr. contra ef. publice 7.483.800 » » » contcurt. 22,062.304 }	28,686.181	29,546.104
11,999.666	Fonduri publice	11,999.924	11,999.924
15,153.610	Efectele fondului de rezervă	14,801.390	14,801.390
2,930.477	» » » amortisarea imob. și mat.	2,908.324	2,908.324
5,744.164	Imobili	5,769.529	5,769.938
587.547	Mobilier și Mașini de Imprimerie	604.169	604.199
325.033	Cheltuieli de Administrațiune	371.126	376.831
83,207.490	Deposite libere	86,509.970	86,184.295
—	» » » ct. provizorii	9,087.000	9,125.000
455.924	Compturi curinți	3,383.724	5,775.634
50,345.698	Compturi de valori	23,935.660	24,953.781
362,893.816		389,270.487	394,441.029
PASIV			
12,000.000	Capital	12,000.000	12,000.000
19,878.642	Fond de rezervă	21,373.442	21,373.442
3,016.596	Fondul amortisării imobilelor și material	3,222.588	3,222.588
242,655.950	Bilete de Bancă în circulațiune	254,794.460	253,366.500
1,560.783	Profituri și pierderi	1,646.498	1,646.498
574.355	Dobânzi și beneficii diverse	636.529	562.695
83,207.490	Deposite de retras	86,509.970	86,184.295
—	» » » ct. provizorii	9,087.000	8,511.500
—	Compturi curente	—	—
362,893.816	Scomptul 5% *) Dobânda 5%	389,270.487	394,441.029

„ARDELEANA“

Institut de credit și economii, societate pe acții în Orăștie.

Capital social K 500.000. Escontează cambii cu. . . 7%
Fond. de rez. K 420.000. Credite de Co. curent și lomb. 7%
Totalul fond. K 920.000. Imprum. hipot. simple. . 6—7%
Depuneri K 2,800.000. Plătește ptr. depuneri. 4½—5%

Să aduce la cunoștință, că „ARDELEANA“, institut de credit și economii în Orăștie a introdus între operațiunile sale de bancă și **împrumuturile hipotecare cu anuități.**

Aceste împrumuturi să acoardă pe proprietăți de pămînt din comune rurale, și urbane și pe edificii din astfel de comune, cari au cel puțin 5000 de locuitori.

Împrumuturile cu anuități să dau pe durate de timp ce pot varia între 5—30 de ani. În cazuri excepționale și pentru împrumuturi mari, timpul de amortizare poate fi și mai mare ca 30 de ani.

Suma minimală a unui împrumut hipotecar cu anuități trebuie să fie cel puțin de K 200.

Planurile de amortizare pentru împrumuturile cu acoperire hipotecară bună să socotesc cu 6% netto, în anuități semestrale, al căror termen să stabilește la timpul în care cer împrumutătorii.

În caz de conversiuni, adevă în caz cînd să schimbă datorii deja întabulate la alte bănci în împrumuturi nouă cu dobîndă mai mică, împrumuturile cele nouă sunt scutite de competențe de întabulare și timbre. Tot asemenea sunt scutite de timbru și extrasele de cărți funduare, cari să cer pentru scopuri de conversiuni.

Cererile pentru astfel de împrumuturi au a să adresa direcțiunii »ARDELEANEI«, institut de credit și economii, societate pe acții în Orăștie (Szászváros) și au a cuprinde:

- extras de cărți funduare cu datul cel mai nou și legalizat;
- foaia de catastru;
- libelul, eventual atestat de dare;
- atestat oficios de prețuire, în care fiecare parcelă și edificat să fie prețuit aparte; și
- eventuale contracte de vînzare și cumpărare, de închiriere sau arîndare, dacă petentul are de aceea. În caz cînd să intenționează a să da ca acoperire hipotecară edificiului, e de lipsă să se înainteze și un atestat despre venitul acelora.

Informațiuni mai de-aproape, precum și sfaturi în afacere de împrumuturi hipotecare cu anuități și în general în ori-și-ce afacere de bancă, să dau în localul institutului, verbal sau prin postă în mod gratuit.

Orăștie, la 12 Sept. 1906.

„Ardeleana“

institut de credit și economii,
societate pe acții.

3—30

Candidat de avocat.

Am lipsă de un candidat de avocat român, cu praxă.

Dr. Ioan Papp, adv.
Brad.

A viz.

Abcdarul scris pe baza metodei sunetelor vii, de I. Vuia, care a fost călduros apretiat prin recenziunea oficioasă a prof. Dr. Pipoș, să află de

vînzare la tipografia „Diecezană“, Arad, Battyányi 2, cu 40 fil. exemplarul.

Tot acolo să află și *Curs practic de limba maghiară*, care este unicul curs, care pe lîngă exercițiile de cetera, intuițiune și gramatică, conține și elemente din Geografie, Istorie, Aritmetică și Constituție și costă abia 60 fil. ex.

Acolo să pot procura și celelalte scrieri ale mele.

Comloșul-mare, 12/25 Sept. 1906.

2—3

Iuliu Vuia.

LA VIN BUN!

Atrag luarea aminte a on. public din loc și din jur, asupra

ospătăriei mele de nou arangeate

în casele proprii, anume zidite, cu încăperi plăcute, curte cu șopron pentru adăpostirea trăsurilor, etc.

Țin numai vinuri originale de cea mai bună calitate

din vile de bun renume dela Băcăinți și Sărăcsău!

Prețuri moderate!

Ospătăria e împărțită foarte practic pentru popor și pentru inteligență.

Rog pentru număroasă cercetare!

Ioan Andrescu

în Orăștie, piața mică „între tîrguri“.

2—5

prăvălie de pielărie

Am onoare a aduce la cunoștință onoraului public, că mi-am deschis în Orăștie, în strada Tîrgului Nr. 7 (în casele hotelului „CORONA“) o

cu totul modernă și bogat asortată, corăspunzînd deplin cerințelor timpului.

În urma praxei mele cîștigată prin serviciul de 12 ani în bransa asta, cum și în virtutea legăturilor mele cu firme mari și cu fabrici de rangul prim din țară și din străinătate, — mă aflu în acea poziție plăcută, că pot să servesc onoratului public totdeauna cu articli de pielărie de cea mai bună calitate, și pe lîngă prețurile cele mai favorabile, putînd să cîștig deplina mulțumire a on. clientele.

Recomandînd prăvălia mea de piele în atențiunea onoratului public și cerîndu-i binevoitorul sprijin, — semnez

cu toată stima

4—12

Artemiu R. Brassai.

Lucrători de pădure.

La tăierea pădurii comunei Romos, p. u. Orăștie (Szászváros)

avem lipsă de 3—400 lucrători

pe timp de 6—8 ani.

Prețurile sunt — după tocmeală — cît să poate de bune.

Articlii de mîncare, beuturi, scule de lucru și tot felul de ce au lipsă lucrătorii, să vînd cu prețuri ieftine la magazinul întreprinderii.

Romos, Octomvrie 1906.

GEORGE CUȘUTA & Comp.

Întreprindere de exploatat păduri.

1—